

c.

Matej Ravnikar.

Ravnikar est spes mea: sunt enim in illo aequae divinae velles et nosse. Kopitar.

Tretji mož, kateri je duhovitega Zupana jako čislal ter mnogo občeval z njim, bil je Matej Ravnikar. Rojen je bil 20. septembra 1776 na Vačah poleg Save; sicer ubožen, toda bistroumen je prišel v Ljubljano v šolo, postal po dokončanem modroslovju bogoslovec, po naukih v treh letih doveršenih za mašnika posvečen l. 1802 koj učenik pravo-verstva ali dogmatike v bogoslovju, l. 1805 verozakona v liceji in nedelj-ski pridigar, potem vodja Ljubljanske duhovščnice, l. 1809 v dobi fran-coski kancelar (Chancelier) vseh šol, poznej voditelj sedme in osme ali tedanje liceje, l. 1817 korar Lamberški, l. 1827 sovetnik, duhovski in šolski opravnik pri c. kr. primorskem deželskem poglavarstvu, l. 1830 izvoljen za škofa Teržaško-Koperskega — umrl v Terstu po neutrudnem in blagovitnem cerkvenem pastirjevanji 20. novembra 1845.

Po francoski dobi ostane verli Ravnikar na kermilu v tukajšnjih šolah, in za njega ravnatelja pride dr. Jakob Zupan z dežele v mesto za profesorja v bogoslovje l. 1817, in zdí se mi, da prav on je bil, ki je ponosnega Zupana krotil in vladal; vsaj — dokler je Ravnikar bival v Ljubljani, ni bilo čuti o kacij posebnih razporih njegovih. A tudi Zupan je Ravnikarja jako spoštoval. Vidi se to iz tega, da mu je, kadar je postal bil vladika ali škof, zložil slavno pesem ter jo priobčil v „Illyr. Bl. 1831 št. 50, ktera (str. 29 pričeta) se popolnoma glasi:

Jega Milosti visoke časti vrednimu Gospodu Gospodu
Ravnikar Mateju, Škofu Teržaške-Koperske Cerkve, itd. itd. itd.

Verhu Adrija likvajte
Koper, Opčina, Duin!
Očn takim ploskajte
'Z mander, logov, bark, solin!

Brez opor, brez pergamena
Blagorojen sam evedè:
Čast za čast nepoželjena
Srejnjam dvém iskala Te.

Mej sodniki rajni sije
Vam Potočnik patricjèn:
Bo mej Sigmonde škofje
Vaju Ravnikar verstèn.

'Z Tvojih ust med pil resnice
Bogoslov trindvajset lét:
Ljudu hranil uk dušice
'Z nekalenih vrel zajét.

Božje pismo ukazuje
Dela dobrih razglasit':
Misel nukam povzdiguje
Ded široko imenit.

Poštovali Te, ljubili
Rasadnika zborniki:
Tebe všim izgled častili
Viši, niží, druženi.

Se Tagaste veselile
Avguštna Monike:
Tebi Vač goré bistrile
So glavó, sin Karnije!

Revnim stotine slovijo
Tvoje milosti rokó:
Kmetov majhni bledijo,
Tvoj odhod skerbní zvedó.

Omagvali blagorvaje
Redi Akademikov:
Dá primorju Te jokaje
Sava, Ezdraz Hrov.

Tujstvo krajašini nkrtil,
Nedotečen Ti povsod!
Česar bodi, nam se lotil,
Kažeš, Vodja! pravi pot.

Slavno spremi Te Ljubljana,
Cenit' vajena moža:
Verhnika poslovljovana
Plače, tažit' se ne dá.

Kamer kolj Te posadista
Svitli Dunej, sveti Rim,
Enoustino prosista
Davno Te préd Okra, Krim.

Tebe viditi živeti
Čednostam dobi sereč:
Tebe krotkiga prevzeti
Povikšila prešibké.

Jaderno svetá tergiše
Glas Tvoj slušati hlepí:
Vsih rodov zemljé sejmiše
Za-Te, Vladika! gori.

Vkoreniniti korista
Mnogo, mnogo, krog in krog,
Janeza Evangelista
Preživeti daj Ti Bog!

Erläuterungen.

1. Koperske, Capodistritz. 2. Likvati, jubeln; lik, Lobgesang; likan, geglättet.
3. 'Z mander, auß den Mandrien, Willen. 4. Rajni, der fetige; raj, Paradies. 5. Po-
točnik, Joseph, der edle Präsident des Wechsel- und Handelsgerichtes zu Trieste 1808.
Patricien, unter die Patricier aufgenommen. 6. Sigmund, Graf Hohenwart, Bischof zu
Triest von 1791 bis 1794. 7. Ded, Ahne. 8. Blagorjen, wohlgeborn. 9. Srejna,
Gemeinde. 10. Bogoslov, Theolog. 11. vreló, vir, Quelle. 12. Rasadnik, Seminarium.
13. Zbornik, College; zbor, Collegium. 14. Druženi, Gleiche. 15. Stotine, Hunderte.
16. Blagorvaje, gratulirend. 17. Redi, Reichen. 18. Ezdraz, der biblische Geschichtsdreier.
19. Tujstvo, Fremdartigkeit. 20. Poslovljana, Abschied nehmend. 21. Plače, weint. 22.
Enoustino, einstimmig. 23. Okra, Okraj, o kraju, Rüste. 24. Krim, Berg bei Laibach.
25. Povikšilo, Beförderung. 26. Tergiše, Tergeſte, Trieste; Handelsplatz. 27. Sejmiše,
Marktplatz. 28. Vladika, Bischof; vladati, leiten. 29. Korist, Nutzen. 30. Mnogo, viel. Z.

Življenje in dejanje Ravnikaŕjevo je popisal bil najprej neki časti-
telj njegov v Ljubljani ter poslal v Terst s pristavkom, da to je le živ-
ljenje našega Ljubljanskega Ravnikaŕja, in prinesle so ta spis
„Novice“ l. 1845 k 50. listu v posebni prilogi. L. 1846 pa pišejo: „Smert
visokozasluženiga Teržaškiga škofa so zvedili kmalo tudi v Parizu. Vred-
ništvo francoskiga mesečniga časopisa, ki se imenuje „Le necrologe
universel du XIX siecle“ in ki popisuje samo življenje umerlih
imenitnih mož tekočiga stoletja, je 13. Grudna pretečeniga leta prosilo,
de bi mu iz Tersta poslali popis Ravnikaŕjeviga življenja. Vikši vrednik
imenovaniga časopisa gosp. Saint-Maurice Cabany sklène ta dopis s temi
besedami: „Noben človek ne zasluži bolj ko ranjki Ravnikaŕ priti v te
velike bukve, v kterih so vse imenitne osebe sedajnega stoletja zapisane“.
— Komu bi serce od veselja ne poskakovalo, slišati, kako ptuj narod
Slovence časti — pravi dr. Bleiweis nato v „Novicah“ št. 2. str. 6.
— Treba je bilo torej prvemu dodati še popis Teržaškega Ravi-
nikaŕja. K temu so znanci in prijatelji spodbujali gospoda, kteremu je
Ravnikaŕ bil poseben dobrotnik, kajti sprejel ga je bil v osodnjem času

iz Ljubljanske v škofijo Teržaško, in gospod ta je znani naš Čbeličar, Emanuel Jožef Kovačič, kateri je učeniku svojemu dr. J. Zupanu v imenu součencev bogoslovcev I. leta zložil bil l. 1832 umetno čestitko: Vivat Supan! (Gl. Jezičn. str. 5, 6; 50, 51). Ta je čez leto in dan sestavil kratek opis življenja Ravnikarjevega po nemški, ki ga je sloveči doktor Kandler dal potem na svetlo po laški z naslovom: „Biografia di Monsignor Matteo Raunicher Vescovo di Trieste e Capodistria“.

Ker so pa mislili mnogi Slovenci, ki so ali prijatelji, součenci, ali častitelji pokojnega višega pastirja bili, da bi se spodobilo življenje tega imenitnega in za cerkev in slovenščino tolikanj zaslužnega moža Slovencem v njih jeziku bolj na tanko razložiti, je storil to tudi po nagibu lastnega Ravnikarju živo vdanega serca verli rojak kranjski, ter v Drob-
tincih l. 1858 v ogledalu blaženih mož, nekdanjim v spomin, sedajnim v posnemo str. 81—107 priobčil: Matevž Ravnikar, prvi Teržaško-Koperski škof. Zapisal Jož. Kovačič, njih nekdanji kaplan. V tem opisovanju je primerno dokazano, kako je napredoval Ravnikar v silo ubožnih razmerah vendar izvrstno učenec, kako podučeval potem učenik, ponosno se vedel o vladi francoski, narodno in domoljubno pozneje pod vladavo avstrijsko; kako je povzdignil škofijo Teržaško, katero je dobil bil bolj v žalostnem stanu, skerbela za mladino, pomagal duhovnom, bil pravi oče svojim vernikom, ljubo se obnašal pri škofovskem obiskovanju na deželi, kako priprosto živel domá, vse premoženje sporočil v dobre namene, za uboge dijake, vzlasti za revne v Terstu, na Vačem in sosednih duhovnijah, in kako je tedaj zapustil si na zemlji nepozabljiv spomin.

Da se spomin ta nekoliko povzdigne in poživí, sprožil sem l. 1876 opisavši ga pod naslovom: „Vladika Matej Ravnikar v slovstvu slovenskem“ v „Slovincu“ št. 89—91 misel, naj bi se ranjkemu na slavo, naslednikom pa v podbudo in posnemanje, ako že ne v Ljubljani, vsaj v Terstu in vzlasti na Vačem, kjer mnogi še uživajo njegove dobrote, s sosednimi duhovnijami, obhajala stoletnica Ravnikarjevega rojstva. Vspéh temu je bil, da se je na Vačem 20. septembra 1876 po njem res obhajala cerkvena slovesnost; da so slovenski časniki spominjali se ranjkega, kajti „poštenjak nikolj ne umerje, v delih svojih vedno še živí“; da je „Soča“ omenjeni spis deloma ponatisnila; da je družba sv. Mohora v koledarji za l. 1878 str. 175—182 po prejšnjih prinesla sestavek, spísal Vladimir: „Škof Matevž Ravnikar, slavni pisatelj slovenski“ i. t. d. — Spominjal sem se verlega moža ter izvrstnega pisatelja v dosedanjih razpravah (na pr. Jezičn. IX.—XI. str. 3—5; 130. Jezičn. XIV. str. 33. 34.) in tudi letos že tu in tam; vendar — ker je tolikanj storil vprav za naše šolstvo in pisménstvo, ker je v takó posebnih razmerah bil z dr. Zupanom, in ker ne kaže pričenjati obeta-

nega M. Ravnikarja II. t. j. Poženčana, naj se za stoletnico tudi v „Tovarišu“ vsaj po nekterih črticah opiše M. Ravnikar I. —

Zakaj je dobro, in koristno, da si učitelj spoštovanje otrok in starišev pridobi in ohrani, s katerimi sredstvi to doseže.

(Pri okr. uč. konferenciji v Rudolfovem 20. sept. 1877 gov. J. Gantar.)

Učiteljski stan je častitljiv, ali že od nekdanj malo spoštovan, da celo zaničevan (?) stan. To se zna že iz znanega rimskega pregovora: „Kogar bogovi sovražijo, odločijo ga za vzgojitelja“. Prestopimo pa iz onih rimskih časov precej na sedanji čas, in pogledimo najprej, kaj ovira, da učiteljski stan, oziroma učitelj, še vedno nij tako spoštovan, kakor zasluži, in potem, kako si more učitelj zadobiti pravo veljavo in spoštovanje pri šolskih otrocih, njihovih stariših in tudi pri celi občini.

Kar zadeva prvo, zakaj da učitelj nema prave veljave pri ljudeh, bili bi po mojih mislih nekako sledeči trije vzroki:

1. Ker večina ljudstva na deželi še vedno ne spozna velike koristi dobre šole, nego jo smatra napravo, celo nepotrebno. Iz tega pa izvira, da tudi učitelj prave veljave in spoštovanja pri ljudeh nema.

2. Slaba domača izreja otrok. Znano je, da mnogo starišev iz prevelike ljubezni do svojih otrok v tem obziru šoli naravnost nasproti dela, in nočejo nič vedeti od tega, da v šoli je učitelj gospodar njihovega otroka, in

3. bila je do novejšega časa naj večja ovira: slabo materijelno stanje učiteljev. Res, da še sedaj nijsmo prav posebno še mi kranjski učitelji zadostno plačani v primeri po drugih kronovinah *) vendar moramo biti veseli tega, memo prejšnjih časov. Vsaj pa še tudi sedaj traja ta prehodna doba (Uebergangsperiode), ko priprost kmet ceni kolikor toliko, le učitelja organista, in sicer tacega, ki bi mu v enomer pete zgačkal v cerkvi, a učitelja in uzgojitelja pa tako malo, ali pa nič.

Po tem ovinku pa pridemo še le do prave rešitbe zgornjega vprašanja in to je: „Kako pa naj učitelj deluje, da bo tem trem oviram v okom prišel, in da bode ljudstvo pravi pomen zadobilo o šoli in učiteljskem stanu, in da bodo učitelja spoštovali šolski otroci, njihovi stariši in vsa občina?“ — Tukaj velja dvoja: Učitelj naj deluje v tem oziru naj prvo na šolske otroke, in drugič: po teh na njihove starše. To pa je težavno, le pomislimo: Učitelj dobi navadno na ljudski šoli celo trumo neotesanih in nevednih otrok. Ti so tedaj njemu izročeni v izrejo in poduk. Koliko se mora učitelj truditi, predno odpravi slabe razvade in nerodnosti pri teh otrocih. To se pa le doseže, če ima učitelj pravo ljubezen do svojega poklica, če je vztrajen pri tem težavnem opravilu,

*) Po nekaterih, a ne po vseh. Vr.